

Landskap: SKÅNE Upptecknat av: William Richter  
 Härad: Albo Adress: \_\_\_\_\_  
 Socken: Fågeltofta Berättat av: Ola Månsson, Bondrum,  
 Uppteckningsår: 1928 Född år \_\_\_\_\_ i \_\_\_\_\_

## Uppteckningen rör

|                                                                            |    |
|----------------------------------------------------------------------------|----|
| Rov-sädd                                                                   | 1  |
| Havregryn                                                                  | 2  |
| "De dödas lott" Snapphanesägen                                             | 4  |
| Skattsägen                                                                 | 7  |
| Förgöra kor                                                                | 8  |
| Skattsägen                                                                 | 9  |
| Klok gubbe --- svartkonstbok                                               | 10 |
| "Potttemagare"--- bergtagen                                                | 13 |
| "Skausnuebacken"                                                           | 14 |
| På "Verket" i Andrarum fahns förr en spöplats                              | 15 |
| Under ting i Brösarp, fingo de ransakade sitta i det<br>s.k. "Tjyvahålet". | 16 |
| "Klappjakt" på Kronewall.                                                  | 17 |
| Dagsverksbiljetter av mässing, dagsverksstockar                            | 18 |
| Domarring                                                                  | 19 |
| Rusthäll                                                                   | 20 |
| Åldermanssysslan                                                           | 21 |
| Slå ner styver i bordskivan. Krogsed                                       | 22 |
| Dragonen Rygler kunde "föväna synen på folk"                               | 23 |
| "Vängagömmare"                                                             | 24 |
| Sönadgs o. torsdagsbarn kunde se mycket                                    | 25 |
| Kiviks marknad                                                             | 26 |
| Död barnsängskvinna, jämrade sig på kyrkogården                            | 27 |
| "Sjunga maj" Valborgsmässoafton                                            | 28 |
| "Slå trille"                                                               | 29 |
| Få lätt barnsbörd                                                          | 12 |

Skriv endast på denna sida! § e varulv

1936

LUNDS UNIV.  
FOLKMINNES-  
ARKIV

|                                                               |    |
|---------------------------------------------------------------|----|
| Dymmelveckans dagar                                           | 30 |
| "Svansatröja"                                                 | 31 |
| Pie-visan                                                     | 32 |
| Ack ljuvliga tid, när träd på marken bära frukt               | 34 |
| Visa om Herr Peder                                            | 37 |
| Ordspråk                                                      | 40 |
| Ordstäf                                                       | 41 |
| Gäta                                                          | 42 |
| Gille förr i tiden --- matmoderns skulle endast koka<br>soppa | 43 |
| "Rynkjesärkar"                                                | 44 |
| Bots lyte                                                     | 45 |

Skriv endast på denna sida!

1936

1

Acc.nr.

Upptecknat av William Richter

Ola Månsson  
Bondrum, *Folkminnesarkiv*  
Albo härad,  
SKANE.  
Född i Bondrum år  
Vistats i Bondrum alltid.

Juni 1928.

Förr hade de inga betor utan rovor. De sattes ej i rader som nu, utan man sådde ut fröna på samma sätt som säden. Först hade man hackat upp marken, sedan svedde man av gräs och annat brännbart och på den så beredda marken såddes fröna. Så fingo de växa utan att gallras. Då de sedan togos upp, kokte man de mindre rovorerna och doppade dem i grädde ( flöde), och detta var en omtyckt maträtt.

(46 sid)

Acc.nr.

1936

Upptecknat av William Richter

Ola Månsson

Bondrum,

Juni 1928.

Fågeltofta sn.

Albo hd. Skåne.

Förr malde man havregrynen själv. Jag kommer ihåg, att min farmor hade på sig en gammal "skinnklocka", då hon hjälpte till med malningen. - Havren slogs först i stöp i ett kar med vatten. Sen torkades den i bakugnen och "mols" (maldes) först lätt en gång eller två. Sen kländes kvarnen till mer och mer de sju, åtta gånger, som man malde ytterligare. Det tog en hel dag att mala 2 - 3 skäppor, och då blev det ungefär en skäppa gryn. Farmor använde ett "dröutatru" (tråg), som hon höll framför sig. Den malda havren lades ovanpå tråget, och så rist-e hon och små häftiga knyckar uppåt, så att "agnarna" och skalen flögo bort under det att själva kärnan blev kvar i tråget. Grynen blevo då runda. - Dröutatträget var av bok, var avlångt och hade handtag i båda ändarna. Det användes även till att taga "räntan" i, då man slaktade. - Om kvällen då man malt, brukade man få gryn och söt mjölk, och det var så sött och gott. Det var även

gott med gryn till soppa. Denna jämnades då med havregryn.

Grynen förvarades i en stor halmkorg, som rymde ungefär tjugo kg. och det skulle vara hela året. Gröt fingo vi endast vid hägtidliga tillfällen.

1936

Upptecknat av William Richter

Ola Månsson

Bondrum,  
Fågeltofta sn.  
Albo hd. Skåne.

Juni 1928.

*Not om  
snapphan +  
dömda. Alla  
knytt om Månsson*

C:a en halv mil åt nordost här från Bondrum ligger en stor mosse, som man kallar "De dödas lott". Den tillhört Christinehofs gods och gränsar till Kronovalls ägor. Mossen ansågs förr värdelös, varför greve Hamilton svarade, då förv. Malmberg ville inköpa <sup>m</sup>desamma mot att han skulle få 50 riksdaler i påöke på sin lön: "Nä' knäveln i mi, vi ha skit nock ändå." och så gick det köpet om intet.

Varför mossen kallas så, vet jag inte bestämt, men flera historier äro knutna till denna plats, och de gamla talade om, att just i dessa trakterna brukade "snapphanarna" grassera och hade sina gömställen i skogarna däruppe vid "de dödas lott".

En av många förfäder, som var ladufogde och under gods-ägarens bortvaro i kriget hade hand om nycklarna till slottet kom en dag ridande på vägen till slottet, då han helt plötsligt besköts av ett par snapphanar, som dolt sig vid sidan

1936

LUNDS UNIVERSITETIS  
FOLKMINNESARKIV

5

av vägen. Han låtsades, som om han träffats av skotten och tumlade av hästen. Snapphanarna trodde honom vara död och lät honom ligga. Så snart de kommit utom synhåll begav han sig skyndsamt till byn, bådade upp folk och förföljde snapphanarna, som tvungos att fly till skogs. De drogo sig tillbaka mot "de dödas lott", och där tvungos de ut i mossen och drunknade, men elva togos till fånga. De hängdes omedelbart och begrovos sedan i nordöstra delen av Fågeltofta kyrkogård, som än i dag kallas "snapphanekrogen". Här begrov man till för en trettio-fyratio år sedan "självspillingar", som ju inte fingo begravas riktigt som andra utan bara grävdes ner utan några ceremonier, så med snapphanarna, som i skymningen fördes dit och grävdes ner.

En av Kristianssons förfäder, som arrenderade en gård i S:t Olof, råkade också ut för snapphanarna. Han gick en dag och plöjde, då ett par snapphanar utan vidare överföddo honom och skuro tungan av honom, för att han inte skulle förråda dem. När han kom hem kunde han inte tala, men kunde skriva så pass mycket, att man förstod, vem som misshandlat honom, och kunde förfölja snapphanarna.

Här fanns en gång en snapphane i vår eller "Gustav Larses" gård. Han jagades av två svenska soldater och rusade in i stugan, där kvinnan stod och bakade. Han hotade att sticka kniven i henne, om hon inte gömde honom undan för soldaterna. Hon vågade inte neka utan lät honom krypa in i bakugnen och placerade så "ugnfjälen" (en lucka av tjocka plankor, som sattes för ugnshålet, då man bakade) mittför ugnsluckan. Soldaterna kommo in och frågade, om inte snapphanen gömt sig där. Kvinnan svarade, att där inte fanns någon eller att hon inte sett någon, men pekade samtidigt på ugnen. Därinne satt snapphanen beväpnad med två knivar. Han ville inte komma ut, men då sprang den ene soldaten ut och hämtade en halmkärve, medan den andre stod på vakt. Kärven antändes och stoppades in i ugnen, och då måste snapphanen krypa ut och giva sig fången.



1936

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

7

Acc.nr.

Upptecknat av William Richter

7

Juni 1928.

Ola Månsson

Bondrum,

Fågeltofta sn.

Albo hd. Skåne.

På höjdsluttningen strax ovanför Braskagården ligger "Krabbahöj", där en dansk furste eller fogde säges ligga begravnen.

En skatt skall vara nergrävd på denna kulle, och den bevakas av en otäck drake, som liknar en stor orm- tjock som lårbenet på en vuxen karl-. Han har ~~en~~ lång man på ryggen, har två korta framben men saknar bakben. Min svägerska har själv sett den, då hon en gång för länge sedan var där uppe, och hon måste springa därifrån, ty draken skulle just anfälla henne och han förföljde henne ett långt stycke. Ja, flera än hon har sett den, så det måste vara sannt.

Acc.nr.  
Ola Månsson  
Bondrum,  
Fågeltofta sn.  
Albo hd. Skåne.

1936

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV  
Upptecknat Av William Richter

Juni 1928.

88

Här fanns förr en kvinna, som kunde sitta hemma och mjölka andras kor. Karanella, som hon kallades, kunde även på samma sätt stjäla smör från sina ovänner.

Detsamma kunde en annan kvinna - i Ekeröd i S:t Olof-  
Hon kallades "Hanna-Rabba". En släkting till mig kom ledande med en ko, som han köpt i Göinge. Han mötte "Hanna-Rabba", och då hon fick se kon, sade hon : "De' va' e' finer ko I har köpt", och strök henne över ryggen. - "Jaa, de' ä' de' visst", sa' ägaren och gick vidare, men då han kom hem, mjölkade kon bara blod. - För att få kon frisker igen, hämtades en kloker kvinna (kallad "Krängelböschan"). Hon gav råd och sade bl.a. : "Kommer det någon och vill låna något, så låna inte ut". - Men så rätt vad det var kom just "Hanna-Rabba" och ville låna en stäva, och det fick hon. Det skulle de emellertid inte ha gjort, ty sedan kunde inte "Krängelböschan" inte bota kon, den andra hade "förgjort" kon.

Acc.nr.

1936

Upptecknat av William Richter

Juli 1928.

Ola Månsson

Bondrum,

Fågeltofta sn.

Albo hdl Skåne.

Förr i tiden hände det ofta, att man grävde ned skatter. Över en sådan plats såg man, hur det blossade om kvällarna. Längre hade man observerat en kulle här i byn, där det ofta blossade. Några stycken gubbar beslöt att söka reda på den nergrävda skatten. De grävde och grävde men fingo ingenting säga. De hade just fått syn på kistan, då de helt plötsligt tyckte, att hela byn stod i ljusan låga. -"Byn brinner"- ropade någon, och med detsamma försvann kistan. Man såg, hur en stut spändes för kistan och kördes bort till en annan gård. Byn brann visst inte, och jag vet inte, hur det gick med skatten, kanske någon i tysthet sedan sökte upp den.

Acc.nr.

Ola Månsson

Fågeltofta sn

Albo hd. Skåne.

Upptecknat av William Richter

Juni 1928.

( Nils Backe  
vid  
Moehall.)

"Nils Backe" (eg. Hansson) skulle ha en svartkonstbok, men då jag ville se den svarade han: "Nej, den skall brinna åt Helvete." Då han dog, skulle hans kvinga ha brännt upp den. Han kunde stånnan blödhållning och bota "lapperi". Mi kvingas mor hade just lapperi, så att benen i fingertopparna värkte bort. Hon gick då till Nils Backe några gånger och blev botad. Han höll bara om den sjuke fingren och läste något, vad kan jag inte säga, för han sa det visst inte högt. För besväret fick han en kanna brännvin och en kaka bröd, som hennes husbonde släppte till.

(En annan, som skulle läsa bort sjukdomar började så här; en Jungfru Maria gick i gräs, ormen åt henne väs.....)

Acc.nr.

Ola Månsson

Bondrom,

Fågeltöfta sn.

Albo hd. Skåne.

1936

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Upptecknat av William Richter

Juni 1928.

"Maran" var inte så lätt att bli kvitt. Hon brukade komma in genom nyckelhålet och innan dagningen fara ut samma väg. Stoppades detta hål igen, sedan hon kommit in, kunde hon inte komma ut igen, utan förvandlades då det blev ljust åter till människa. Jag vet, hur en man här i socknen reds av "maran". Det var liksom någon hade satt sig tvärsöver hans bröst och han kunde knappt andas. För att bli kvitt henne satte han en kväll en lie över sin säng med eggen uppåt och stoppade igen nyckelhålet. Då han om morgonen vaknade, fick han se sin fästmö sitta gräslig över lien. Maran hade bundits av stålet och sedan blev han fri.

Acc.nr.

Ola Månsson

Bondrum,

Fågeltofta sn.

Albo hd. Skåne.

1936

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Upptecknat av William Richter

Juni 1928.

12/8

För att en havande kvinna skulle få lätt barnsbörd, skulle hon gå (krypa) igenom en fölhamn (efterbörden, lätten). Blev barnet mankön, blev det en 'varulv'; kvinnkön: en 'mara'. Jag tror, att min farbrors (Brasks) kvinna var en mara, ty hennes ögonbryn gingo mot varandra i st.f. som på andra människor från varandra, och detta såg man bäst, då det var fruset och kallt ute, och hon kom in och strök sina ögonbryn för att töa upp dem.

Min svärmor sade sig ha sett en varulv stående på tre ben med det fjärde utsträckt bakåt som en svans. Han såg ut som en människa, men kunde antaga olika skepnader. Lyckades han riva fostret ur en havande kvinna blev han fri, påstods det, och därför måste alla sådana vara på sin vakt.

Acc.nr.

Ola Månsson

. Bondrum,

Fågeltofta sn.

Albo hd. Skåne.

1936

LUNDS UNIVERSITETS

FOLKMINNESARKIV

Upptecknat av William Richter

13

Juni 1928.

En gammal "pottmagare" blev, det sade han själv, bergtagen.  
Han kände, hur någon tog och flög iväg med honom och lade honom  
i en nyöppnad grav, där han sedan vaknade till medvetande.

Acc.nr.

1936

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Uppptecknat av William Richter

Juni 1928.

Ola Månsson  
Bondrum.

Albo härad,  
SKÅNE.

Född i Bondrum år

Vistats i Bondrum alltid.

Nere vid Kronovall, bakom jägarens bostad, ligger en backe, som den dag i dag är kallad "Skausnuebacken". Där fann man för omkring 30 år sedan, då man skulle utvidga kanalen, en kista, <sup>14</sup>hospikad av fyra tjocka bräder. I kistan låg skellet av en gosse på ungefär 15- 16 år. Somliga påstå, att det skulle varit en självspilling, som man förr brukade begrava just vid läns- eller häradsgränsen. Andra åter förmoda, att en gammal "räli" (laier) gubbe från Stamphult skulle mördat en vaktehöre och så grävt ner honom där i backen.



1936

Upptecknat av William Richter

Juli 1928

15

Acc.nr.

Ola Månsson

Bondrum.

Fågeltofta sn

Albo hd. Skåne.

På "Verket" i Andrarum fanns förr en spöplats. En man från Bollerup kom en gång tidigt en morgon här förbi, och då han tillfrågades, varför han kom så tidigt, svarade han, att han skulle gå till Cristinehov och "piskas för baska". Han hade stulit baska på Cristinehofs ägor och skulle straffas därför.

Länsmannen stod vid sidan med en sabel och markerade, när och hur hårt profossen skulle slå. Den senare slog med två hopflåtade viggas (vidjor, veglar) på tjuvens bara rygg, och sedan ströddes salt i såren.

Acc.nr.

1936

Uppptecknat av William Richter

Ola Månson

Juni 1928.

Bondrum.

Albo hd. Skåne.

I Brösarp, där nu sparbanken ligger, var det förr ting.  
De som skulle rannsakas fingo sitta i en liten fyrkantig byggnad,  
som kallades "Tjyvhålet".

Acc.nr.

1936

Upptecknat av William Richter

Juni 1928.

Ola Månsson  
Bondrum.

Fågeltofta sn.

Albo hä. Skåne.

På "godset" (Kronovall) ha vi än idag skyldighet att hålla en man till "klappjakt". Jägarna en 6 - 8 - 10 stycken ställa upp sig i ena skogskanten. Drevkarlarna ordna sig i en halvcirkel på andra sidan skogen med 10 - 15 meters mellanrum. De klappa i händerna, ropa och skramla med skullror och skrämna så viltbråden till jägarna.

1936

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

18

Acc.nr.

Ola Månsson

Bondrum.

Fågeltofta sn.

Albo hd. Skåne.

Upptecknat av William Richter

18

Juni 1928.

Förr hade de här dagsverksbiljetter, som voro av mässing, och längre fram dagsverksstockar, som ladufogden skar märken i för varje dagsverk, som uträttats. Då kunde det hända, att han skar flera märken i en del "stockar" än gjorda dagsverken, och på så sätt kunde han lura "godset".

Acc.nt.

1936

Uppptecknat av William Richter

Juni 1928.

Ola Månsson

Bondrum.

Fågeltofta sn.

Albo hdl Skåne.

I Eljaröd ligger sju stora stenar i en rundning, en s.k.  
domarring. (De ligga på Anders Andersa ägor, förut Olof Perssons).  
Där skulle de förr i tiden ha haft sina sammanträden under bar  
himmel, men hur det gick till då, vet jag inte.

1936

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

20

20

Acc.nr.  
Ola Månsson  
Bondrum.  
Fågeltofta sn.  
Albo hd. Skåne.

Uppptecknat av William Richter  
Juni 1928.

Socknen inñelades i rotar eller byar. Varje rote skulle hålla en soldat, eller om det var självegna bönder som i Frörum och Månslunda, så skulle de hålla häst, karl och uniform samt betala 150.- kr. till dragonen. Hästens foder skulle bönderna turas om att hålla. Det kallades rusthåll. Bondrum var som sagt en rote och skulle hålla soldat. Den siste hette Möller och hade sitt rothåll på Ekeberg. Rotemannen skulle avlöna soldaten. -

I S:t Olof hölls en dragon på St Olofs gård. Han hette Ljungkvist och var distik<sup>pk</sup>tionskorpral. Han ville ha ett par nya byxor till sin uniform, men några voro emot att ånå skaffa honom kläder, varför Per Håkanson sade: "Det är bäst, att vi skaffa dig ett par silkeböjser".

Acc.nr.  
Ola Månsson  
Bondrum.  
Fågeltofta sn.  
Albo hd. Skåne.

1936

Upptecknat av William Richter  
Juni 1928.

Åldermanssysslan gick omkring bland bönderna. Omkring den 1. maj byttes ålderman. Man hade då gille, och såväl den nye som den gamle åldermannen skulle då bjuda på brännvin. Ett riktigt gille ställdes till, varvid man fick bröd, flott, spegesill och brännvin. Detta togs i stora kvantiteter, och så slogs man.

Den förste maj skulle de gå omkring och lägga upp gården. Alla mannarna i byn skulle då ut och sammankallades med byahornet, vilket förvarades hos åldermannen. I detta skulle han blåsa även vid andra tillfällen, då männen i byn skulle utföra något gemensamt arbete eller samlas för någon rådpläging. Jag har inte hört, om det fanns någon "byasten" här, men bystämmorna höllos alltid, som jag minns, hos åldermannen.

I Fågeltofta fanns också ett byahorn, men det förstördes visst då byn brann (1848 sista gången). Min mor talade om, hur konstigt det såg ut, då "brönnjungarna" (brunnsvindarna) brunno upp. Två gånger brann byn.

Acc.nr.

1936

Upptecknat av William Richter

22

Juni 1928.

Ola Månsson

Bondrum,

Fågeltofta sn.

Albo hd. Skåne.

När gubbarna samlades på krogen, sökte man slå ner en styver i bordskiven. Det tillgick på så sätt, att man satte myntet på kant, lade ena tummen åvanpå och slog så till med med andra handens knytnäve, så att myntet trycktes in i träet. Det var inte många som lyckades, men Jens Fuel kunde det, fast kanske tummen gick sönder, men så blev ju också belöningen en kanna brännvin.



Acc.nr.

Ola Månsson

Bondrum,

Fågeltofta sn.

Albo hd. Skåne.

1936

LUNDS UNIVERSITET  
FOLKMINNESARKIV  
Uppptecknat av William Richter

Juni 1928.

23

23

Dragonen Rygler, som man påstår, var den, som låste upp Leipzigs portar 1814, var härifrån byn. Han kunde "förvännas synen på folk"( fast jag tror, att han kunde, vad de nu kallar hypnotisera folk). En gång skulle han krypa genom en stor stock, en bastant klump, som låg fälld på marken. En stor hop folk stod och såg på. Rygler krök genom stammen, så att det riktigt sjöng om det, och alla tyckte, att han verkligen kröp genom stammen. Men då kom en piag, och hon sa': "Va' står ni där och glor efter? Ser ni inte, att karlen kryper ovanpå stammen!" Men det skulle hon inte ha sagt, ty tvärt tyckte hon sig stå i så mycke vatten och lyfta upp kjolarna.

Samma Rygler lär ha sagt: " Jag ångrar ingenting mera, än att jag sågt ett litet barn på huvudet i en kärna."

1936

Upptecknat av William Richter

Juni 1928.

24  
24

Acc.nr.

Ola Månsson

Bondrum.

Fågeltofta sn

Albo hd. Skåne.

Vid "Braskabacken", ( där Nordströms nu ligger), låg förr en inhägnad, där man kunde stänga in kreatur. Det gällde då närmast sådana, som kommit in på andras vångar och gjort skada. I varje by fanns då en "vångagömmare", som skulle passa på och driva in de kreatur, som så gjort skadegörelse, i inhägnaden, där de fingo stanna tills man fått reda på, vems de voro, och tills man löst ut dem. Var det kreatur från någon främmad by, blåstes i byahornet och gubbarna samlades. Man bestämde då ett visst bötesbelopp, som skulle utgå i form av säd. Vissa kappar säd fick ägarna böta, så slogs man med påsarna. Auktion hölls så på den erhållna säden och därför köptes brännvin. Vångagömmarens lön kommer jag inte ihåg, men han erhöll visst en del av böterna.

Här var en gammal kvinna, som vaktade fåren. Hon kallades "Fåra-Hanna" och fick litet säd av dem, vilkas får hon såg efter.

Acc.nr.

1936

Upptecknat av William Richter

25

Ola Månsson

Juni 1928.

Bondrum,

Fågeltofta sn.

Albo hd. Skåne.

Söndags- och torsdagsbarn kunna "se" mycket.

Acc.nr.

1936:46

Upptecknat av William Richter

Ola Månsson

Juni 1928.

Bondrum,

Fågeltofta sn.

Albo hd. Skåne.

Till Kiviks marknad skulle alla fara. Flera dagar i förväg kommo alla möjliga slags människor, som skulle till marknaden för att sälja sina varor. De sökte göra affärer, var de drogo fram, och ofta sökte de natthärbärge här o Bondrum. Här kommo göingar med sina liar, hornskedar, vässestenar, korgar och vad de nu kunde ha att sälja, här kom tattare och andra, som skulle till den stora marknaden.

Kvällen innan marknaden gjorde man i ordning vagnen, borstade selarna och stoppade hö i en påse, som sedan spändes fast bakpå vagnen. Härifrån brukade vi fara vid 7-tiden. På marknaden gjordes livliga affärer med allt, vad en lantbrukare behöver, men även med krams och bråte. Ungdomarna gingo dagen förut, då de slutat sitt arbete. Vid Junkebjärbacken brukade de göra sig fina. Marknaden varade i två dagar, och då den var slut gällde det att köra kapp på hemvägen.

Marknaden hölls den 24 juli.

Acc.nr.

1936

Upptecknat av William Richter

27

Ola Månsson  
Bondrum,  
Albo härad,  
S K A N E.  
Född i Bondrum år  
Vistats i Bondrum alltid.

Juni 1928.

Då de förr skulle till Kiviks meknad, brukade man rasta vid "Binnesåa." Alldeles invid kyrkogårdsmuren spände man ifrån hästarna och lät dem beta där, medan man själva vilade ett slag. Rätt som det var fick man höra gny och jämmer inifrån kyrkogården, precis som från en barnsängskvinna, och jänret tilltog alltmer och mer. En gubbe anade, vad det var fråga om och tog och skar av ett stycke av sin skjorta och kastade in på kyrkogården, och sedan blev det åter tyst. - För att en barnsängskvinna skulle få ro i graven brukade man nämligen i hennes kista lägga en sax, nål och tråd samt ett stycke äkta linne. Stundom kunde man även lägga en flaska med det vatten, vari liket tvättats, i hennes kista.

Acc.nr.

1936

Upptecknat av William Richter

Ola Månsson

Juni 1928.

28

Bondrum,

Fågeltofta sn.

Albo hd. Skåne.

Valborgsmässoafton gingo vi alltid och "sjöngo maj". Vi voro en sex, sju stycken och "Mårten Backe" (M. Hansson) var med och spelade på sin harmonika. Vi sjöngo ett par visor utanför gårdarna ibland hela visorna, ibland uteslöto vi ett par verser. Vi började ofta med : Go' afton, om I hemma är.... oeg fortsatte sedan med : Ack ljuvlig tid, när träd på marken bära frukt..... Fingo vi inte sjunga eller man inte kom ut och bjöd på något sjöngo vi midvårer: Ligg och sov din gamle stut! Maj var välkommen! Tills kråkor och ravnar bära dej ut. Sommarn är så ljuvlig för ungdomen.

På somliga ställen fingo vi en femtioöring eller rentav en krona, på andra ett halvt tjog ägg osv. Sen på lördagskvällen hade vi gille. Fruntimren bakte äggakaga, och så hade vi sptit. En 20 kr. kunde vi sjunga ihop, och så köpte vi kagor o.d. Gillet hade vi hos någon, som hade gott om plats ex. h. Braskens. Min svärmor kokte kaffe. Så dansade vi på logen.

Acc.nr.

Ola Månsson

Bondrum,

Fågeltofta.

Albo hd. Skåne.

1906

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Uppptecknat av William Richter

Juli 1928.

29

På vårsidan slogo vi gärna trill. Vi hade en " Slå trill(e)" stor trätrilla, som vi beslagit med en järnskana för att kunna få riktig fart på den. Vi delade upp oss i två lag, Både drängar och pigor togo till, vad de kunde få tag i, stora stakar bräder o.d. och försökte med dessa stanna trillan, som slungades från den plats, där motståndarna lyckats hejda den föregående gång. Så drevo vi varandra långt utåt Tranåshället eller blevo vi tillbakaslagna åt Elgarödshället till. - Stundom kunde vi bestämma någon viss linje, som trillan ej fick rulla över, för i så fall hade motsatta laget vunnit.

1936

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Acc.nr.

Ola Månsson

Fågeltofta sn.

Albo hd. Skåne.

Upptecknat av William Richter

Juni 1928.

70  
30

Dagarna i Dymmelveckan kallade man här:

Blå måndag, vita tisdag, askonsdag, skärtorsdag, långfredag och  
schingelördag. (andra kallade den skitelördan eller skiteda' n)



A&c.nr.  
Ola Månsson

1936

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Upptecknat av William Richter

37

31

Bondrum,  
Fågeltofta sn.  
Albo hd. Skåne.

Juni 1928.

Far hade en kort "svansatröja" av doffel och verken -  
allt hemmavävt. Byxorna hade en lucka framtill, som kunde knäp-  
pas ner och uppehölls av hemmavävd hängslan. På dessa voro ner-  
till hål och likaså voro sydda hål i byxorna. Hängslorna trädde  
igenom och en pimne sattes genom hålet på hängslan, och så behöv-  
des inga knappar.

Han hade en hög hatt av silke, som han hade på vid  
gillen, och då han skulle gå till nattvarden.

1936

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Acc.nr.

Upptecknat av William Richter

Juni 1928.

Ola Månsson  
Bondrum.  
Albo härad,  
Skåne.  
Född i Bondrum år 1876  
Vistats i Bondrum alltid.

Pie - visan.

1. God afton flicka, som hemma äst.  
Maj är välkommen.  
Den ljusa sommarn blir din gäst.  
Sommarn är så ljuvlig för ungdomen
2. Nu är det ljuva vårens tid  
Och sommaren är oss så blid.
3. Ack, gröna stå de ängarna.  
och så de söta sängarna.
4. Och skogens träd, de gröna stå,  
och även så de buskar små.

1936

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

53  
33

5. O, flicka hör att göken gal  
allt uti lundens gröna dal.
6. Var fågel söker maken sin,  
och flicka, sök du även din!
7. Nu sätta vi maj i pians säng.  
Men akta dig för naboens dräng!
8. Till nästa år vi komma igen,  
så står det en vagga vid pians säng.
9. Hav tack, hav tack, var kristen själ.  
Maj är välkommen.  
och soven alla sött och väl!  
Sommarn är så ljuvlig för ungdomen.

(Välkommen flicka till vår dans.

Maj är välkommen.  
och skaffa dig en stilig tjans!  
Sommarn är så ljuvlig för ungdomen.)

1936

Acc.nr.

Upptecknat av William Richter.

Ola Månsson  
Bondrum.  
Albo härad,  
Skåne.  
Född i Bondrum år 1876.  
Vistats i Bondrum alltid.

Juni 1928.

1. Ack, ljuvlig tid, när träd på marken bära frukt,  
och blad och blommor giva lukt, ack ljuvlig tid!  
När fåglar i skogen kvittra, var på sitt sätt lovsjunga Gud,  
och blad och blommor tittra, och bergen giva ljud.
2. När vi vår tid i ängar, lundar, skog och mark  
från en till annan ljuvlig park i ro och frid  
få leva och få höra en ljuvlig sång med klar musik,  
den hörs av intet öra den honom varit lik.
3. När abulen bär av allehanda ljuvlig frukt  
med ljuvlig smak, behaglig lukt oss växer här,  
när kalla vattnet rinner så klart som vore det kristall,  
och man för solen finner ett sken i djupan dal,

1936

35

35

4. Ack gyllene tid, är det ej lust att leva här  
när man är fri från allt besvär, ack gyllene tid,  
Men ett bör grannt oss märka, att döden alla gästa skall,  
kan det ej ängslan verka och ända glädjen all.
5. Betänk det väl, hur falsk den lusten vara må,  
som kan så snart en ände få. Betänk det väl!  
Idag är man en herre, i morgon är man kall i mull,  
de större med de smärre de galla i all stund (stånd?)
6. Rikedom och ståt och annat som här glindra må  
men intet mera passar på än rikedom och ståt.  
Men döden gör dem lika igenom sina skarpa skott  
Båd fattiga och rika dem tar han alla bort.
7. Jag ej förstår, vad härligt är och frid försann  
man här i världen finna kan, jag ej förstår.  
Men himmelen allena, som evig är och vara skall,  
det står oss ej till mera, ty där finns glädjen all.
8. Där hörs ej gråt, ej sjukdom, pest, ej dyran tid,  
ej krig och örli, fäkt och strid, ej klagolåt.  
Nej, där är fröjd och gamman i himlens höjd bland änglars här  
det gör Gud allesamman, som tro uppå Hans Son.

9. Ett Ljuvligt stånd, där Herrans hus och tempel är,  
ty sol och måne lysa där, ett ljuvligt stånd.  
Du livsens vin det klara för oss och lammet rinna må,  
och livsens träd det rara uppå dess gator stå.
10. Lev alltid så, att du ock denna lust och fröjd  
må engång få i himlens höjd. Lev alltid så!  
Ej någon ro vi finna på denna världens usla borg  
vår sista levnads timma är idel nöd och sorg.
11. Ack, himlens höjd, där portar utav pärlor är,  
grundvalar utav stenar, skär. Ack, himlens höjd!  
Är jag av sorg betagen, så gläds jag, när jag tänker på  
vår glädje, fröjd och fromma, Guds barn de skola få,
12. Förlåt vår synd, o, store Gud och Fader mild,  
För Din Sons död och pinas skull. Förlåt vår synd!  
Och hjälp oss med Din anda, att vi ur denna jämmerdal  
få flytta till det landet, som är Din fröjdesal.

1936

Acc.nr.

Ola Månsson

Bondrum.

Fågeltofta sn.

Albo hd. Skåne.

Upptecknat av William Richter

Juni 1928.

37

Herr Peder går ut på kammargolvet.

Visa om Herr Peder

Han kammar och krusar på sitt hår.

Sen går han in till foster-modern sin

Och frågar vad död han skulle få.

Ja, inte skall du dö uppå sotesängen din,

Och ej heller bliva slagen uti krig.

Men akta dig väl för de böljorna blå,

Att de inte förkorta ditt liv!

Ja, du skall bygga skepp utav lättaste trä

Och master utav valfiskaben,

Och vimplarna utav rödaste guld

Och flaggorna likaså.

1936

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

38

Men när de hade seglat en 400 mil  
se då började skeppet på att stå.  
Sen bad till sin Gud o sin far i hemmet  
Om hjälp, om de detta kunde få.

<sup>nam</sup>  
Kaptenen var en förståndiger man.  
Han talade förståndiga ord:  
"Ja låtom oss kasta en gulltärning om,  
Få vi se, han som störst synd har gjort".

Den första gulltärningen på sorgebordet rann  
Emellan de skepparemän.  
Då lotten föll, på Peder den föll  
För första gång vår älsklige konungason.

Den andra gulltärningen på sorgebordet rann  
Emellan de skepparemän  
Ja, lotten ~~den~~ föll, på Peder den föll  
För andra gång vår älsklige konungason.

Den tredje gulltärningen på sorgebordet rann  
Emellan de skepparemän.  
Ja, lotten föll, på Peder den föll  
För tredje gång vår älsklige konungason.



Ja, efter det är jag, som den största synd har gjort,  
Så bekänner jag mitt brott inför er:  
Tre kloster har jag rövat, tre kyrkor har jag brännt,  
Och två flickor har jag narrat och skämt.

Men om ni skulle komma i land,  
Och min foster-moder skulle <sup>fråga</sup>fråga efter mig.  
Säg, att jag tjänar i främmande land,  
Säg, att jag har både trevligt och gott.

Men om ni skulle komma i land,  
Och min fosterfader skulle <sup>fråga</sup>fråga efter mig.  
Säg honom, att jag vimlar uti evighetens land.  
Bed honom, att han bättra sig må!

Men om ni en gång skulle komma i land,  
Och min fästmö skulle <sup>fråga</sup>fråga efter mig.  
Säg henne, att jag vilar under böljorna blå,  
Säg henne, att hon gifta sig får.

Sen tog de Herr Peder uti fager-gula hänet  
Och hyvade honom uti sjön.  
När Peder börja sjunka, börja skeppet att gå,  
Och det svajade på böljorna blå.

1936

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Upptecknat av William Richter

Juni 1928.

40

Acc.nr.

Ola Månsson

Bondrum,

Fågeltofta sn.

Albo hd. Skåne.

Tänk uppå din Skapare i din ungdom!

Ordspråk.

Min son, om skalkar locka, så följ icke!

Hörsamma din fader, den dig fött haver, och förakta icke  
din moder, då hon gammal varder!

Den sitt ris sparar, han hatar sitt barn, men den det kärt  
haver, han näpser det i tid.

Acc.nr.

1936

Upptecknat av William Richter

41

Ola Månsson

Juni 1928.

Bondrum 4.

Fågeltofta sn.

Albo hd. Skåne.

Ordstäv.

Den som först bryter grötafatet kommer aldrig i himmelriket.

(Om gröt som kändes riktigt varm) Den har vatt på elden se' n  
i söndags.

Då min mor hörde det åska, sade hon : "Det 'juna'-så".

Acc.nr.

1936

Uppptecknat av William Richter

Ola Månsson  
Bondrum,  
Fågeltofta sn.  
Albo hd. Skåne.

Juni 1928.

Gåta:

Högst i skogen men likväl under jorden. Den livlöse åt upp  
den ofödde?

(Det var en fånge, som blivit dömd med livet. Kunde han  
sätta upp en gåta, som ingen kunde gissa, så skulle han bli benådad.  
Han var förtvivlad och funderade men kunde inte finna på någon. Då  
fick han se en grisasugge. Han for på henne och skar med sin kniv  
ut en gris, klev upp i skogens högsta träd, lade en grästorva över  
huvudet och åt upp grisen.)

Acc.nr.

1936

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Upptecknat av William Richter

Juli 1928.

43

43

Johanna Månsson

Bondrum.

Fågeltofta sn.

Albo hd. Skåne.

Den som förr hade gille skulle blott koka en stor gryta soppa, i vilken lades "kosor", som gjordes av potatis och mjöl. All annan mat, som gick åt till gillet, hade gästerna med sig som "förning": Smör, som lagts upp i en stor lerkopp liksom en sockertopp, risgröt på ett stort tennfat, kött och bröd och mjölk. Till det ändamålet hade man en stor "förningskorg" med en grepe på mitten. - Dagen efter gillet skulle man bjuda socknens fattiga på soppa och ibland även annan mat, som blivit över.

Acc.nr.  
Johanna Månsson  
Bondrum.  
Fågeltofta sn.  
Albo hd. Skåne.

1936

LUNDS UNIVERSITETS  
FOLKMINNESARKIV

Upptecknat av William Richter

Juli 1928.

44

Förr hade "rynkesärkar". Dessa voro av henvävt linne och bestodo av två delar: opplöden och nerdelen. Opplöden var föga urringad vid halsen, var fodrad med grövre linne och hade långa mycket vida ärmar utan linningar men med veck vid axeln. Framtill var en fyrkantig "bröstlapp" med lits omkring och i denna fanns knapphål, där man stte en lång silverknapp, som skulle sammanhålla särken. Nerdelen var sammansydd av fyra stora delar (vådor). Jag fick ett par dussin handdukar just av sådana "nerdelar", som jag fick av min mor, då hon dog. - Ärm linningar hade de inte dagligdags utan blott på "jorasärken" (joratöjet).

Här ha vi även ett par "handkläden", som äro mycket långa och användes till att bära likkistan på. De lades omkring kistan och knöts oventill som ett par rosetter, då kistan fördes till kyrkogården.

Acc.nr.

1936

Uppptecknat av William Richter

Juni 1928.

*Johanna* Månsson

Bondrum.

Albo härad,

S K Å N E.

Född i Bondrum år 1883.

Vistats i Bondrum alltid.

Om en moder var orsak (völlade) till ett lyte hos något av sina barn, så kunde detta botas, blott hon kunde erinra sig, på vad sätt det skett. Jag kan nämna ett par exempel. På ett ställe råkade den blivande modern under sin grossess sätta sig på en varm plåt, då hon bakade vetebröd. Barnet som sedan föddes, hade stora röda märken i sitsen". Modern erinrade sig, hur det tillgått och sökte bot på det onda. Då mannen var borta, passade hon på, då hon en gång skulle baka vetebröd, att lägga barnets blöja på en varm plåt och en bit deg och sedan lade barnet på detta. Under tiden fick hon inte säga någonting utan blott handla, och då hon gjort, vad hon skulle blev barnet fullt friskt och märkena försvunno.

På ett annat ställe hade barnet fått födelsemärken, dels mitt i pannan, dels på ena ögonbrynet. Modern grybblade och undrade, vad orsaken kunde vara och erinrade sig då, att hon smitit ner sig just på motsvarande ställen, då hon en gång skulle koka saft (detta hände under hennes grossess). Intet botemedel hade hjälpt, men hennes mor och en annan kvinna visste råd. En man hade dött i dagarna ett stycke därifrån. Modern tog sitt barn - fick inte säga något - gned de sjuka ställena med en fläsksvål och gick till den döde. Fläsksvålen, med vilken hon strukit sitt barn, lade hon i kistan, och då denna sänkts ner i graven blev barnet friskt. Den döde tog det onda med sig i graven. Den som så modern hade botat (ansat) från något lyte fick emellertid ej se ner i sin moders öppnade grav, för då återkom lytet på honom, och det har hänt många, som ej brytt sig om att tro på detta.

För att avhjälpa dessa slags åkommor kunde även andra medel användas. Man skulle stjäla en nyckel, som ägaren saknade mycket. Denna nyckel skulle man lägga under den sjukes kudde och han skulle sova på den i nio dygn. Sedan blev han frisk, och nyckeln kunde lämnas tillbaka.